

nr 20/20

08/2015

Biuletyn informacyjny

Temat numeru:

Pożegnanie z Dobrym Klimatem dla Powiatów

**DOBRY KLIMAT
DLA POWIATÓW**

INSTYTUT
NA RZECZ
EKORozwoju

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Projekt jest realizowany przy udziale środków instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej, oraz dofinansowaniu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

*Szanowni Państwo,
uczestnicy i obserwatorzy naszego projektu.*

Poniedziałek, 31 sierpnia 2015 r. to ostatni dzień realizacji projektu Dobry Klimat dla Powiatów. Przez pięć lat intensywnie realizowane były zadania, dzięki którym wspólnie z ponad stu powiatami szerzona była wiedza na temat zmian klimatycznych.

W całej Polsce odbyło się między innymi 90 debat klimatycznych, podczas których identyfikowano potrzebę i możliwości podjęcia przez działań na rzecz ochrony klimatu.

Zorganizowano dwie ogólnopolskie konferencje klimatyczne.

O randze przedsięwzięcia Dobry Klimat dla Powiatów i jego wyników świadczy fakt, że Konferencja prezentująca najważniejsze działania projektu odbyła się pod patronatem i w siedzibie Senatu RP.

Nasz projekt zasygnalizował razem wiele problemów i koniecznych działań, aby nasze wnuki mogły oddychać z czystego. Teraz tylko pozostaje powiedzieć słowami poety: „Aby nam się chciało chcieć.”

*Zapraszamy do lektury
Zespół Projektu Dobry Klimat dla Powiatów*

Szanowni Państwo,

dobiega właśnie końca pięcioletni okres realizacji projektu Dobry Klimat dla Powiatów. W tym czasie regularnie informowaliśmy zarówno o poszczególnych etapach projektu, jak i przekazywaliśmy wiedzę o zmianach klimatu i ich konsekwencjach, sposobach przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich.

Dziś oddajemy w Państwa ręce ostatni, dwudziesty numer Biuletynu. Jest on poświęcony podsumowaniu wyników projektu. Zachęcamy do zapoznania się z nimi.

Liczymy również, że projekt „Dobry klimat dla powiatów” będzie stanowił dla Państwa inspirację do podejmowania działań proklimatycznych w swoich powiatach.

Życząc tego Państwu sukcesów i wytrwałości zapraszamy do lektury ostatniego naszego Biuletynu.

*Per Markus Tornberg, koordynator projektu z ramienia InE
Tadeusz Narkun, subkoordynator projektu z ramienia ZPP*

Projekt Dobry Klimat dla Powiatów z perspektywy pięciu lat

Przez pięć lat trwania projektu DOKLIP było wiele okazji do zapoznania się przez samorządy z tematyką ochrony klimatu. Skorzystało z tego ponad 100 powiatów aktywnie uczestniczących w projekcie. W jego ramach wyprodukowany został film „Tydzień z dobrym klimatem”, w którym przedstawione były konkretne rozwiązania w zakresie adaptacji i ochrony klimatu wdrożone dotychczas w Polsce. Odbyło się ponad 100 debat lokalnych

i regionalnych konferencji klimatycznych. Miały również miejsce dwie powiatowe samorządowe konferencje klimatyczne, w tym jedna w Senacie RP. Podczas nich samorządowcy oraz parlamentarzyści mogli zapoznać się z tematem i dokonaniaми DOKLIP.

Projekt zakładał również przygotowanie raportów oceny śladu węglowego dla wybranych pięciu powiatów. Zespół projektu DOKLIP dokonał wyboru powiatów, w których był liczony ślad węglowy na podstawie oceny dostępności danych do obliczeń. Eksperti oszacowali go dla czterech dziedzin: energii, przemysłu, odpadów, trans-portu oraz rolnictwa. Przy wyborze powiatów brana była również pod uwagę wyraźna chęć powiatu do współpracy przy wykonywaniu obliczeń oraz kooperacji w całym projekcie, w szczególności chęć podpisania deklaracji „Dobry klimat dla powiatów”, zainspirowanej brytyjską Deklaracją Nottingham o zmianach klimatu i Międzynarodowym Porozumieniem Burmistrzów na rzecz Ochrony Klimatu. To dobry przykład dobrej woli we wspieraniu działań na rzecz ochrony klimatu i promowaniu rozwiązań niskoemisyjnej gospodarki.

Przygotowane raporty oceny śladu węglowego zostały przedstawione władzom wybranych powiatów. Mogą być przez nie wykorzystane jako element promujący powiat oraz jako przykład dla innych. W tym celu metoda obliczania i wyniki wybranych powiatów zostały wydrukowane i rozesłane do pozostałych powiatów w kraju.

Innym ważnym działaniem było przygotowanie powiatowego poradnika klimatycznego, który przedstawiał korzyści, jakie niosą ze sobą działania służące ochronie klimatu oraz te pozwalające

przystosować się do niektórych jego zmian. Opisane zostały działania, które będą prowadzić do budowania lokalnej gospodarki. Jednym z najważniejszych działań projektowych było przygotowanie dla powiatu starogardzkiego „Pilotażowego programu niskowęglowego rozwoju” (PPNR „Zielone Kociewie 2030”). Jest to pierwszy tego rodzaju dokument w Polsce. Został on opracowany we współpracy ze społeczeństwem i instytucjami powiatu starogardzkiego. Szczególny nacisk położyliśmy w nim na pokazanie korzyści płynących z gospodarki niskoemisyjnej: zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, otwarcie drogi do generowania własnej energii, przechodzenie na prosumenckie wytwarzanie i zarządzanie energią, tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę jakości życia mieszkańców, a także rozwój transportu przyjaznego środowisku oraz wskazanie roli, jaką może pełnić rolnictwo w rozwoju niskoemisyjnym.

Najważniejszą misją pięcioletniego projektu było uświadomienie decydentom i pracownikom samorządów, jak ważna jest ochrona klimatu oraz adaptacja do jego zmian, oraz tego, że podjęcie tych działań prowadzi do innowacyjnego rozwoju lokalnej gospodarki i tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy.

Użyte przez nas w raporcie otwarcia zdanie „Nie traćmy zatem czasu” jest niezmiennie aktualne. Minęły trzy lata i to nadal jest ważne motto, a każdy krok do przodu, nawet niewielki, jest potrzebny. Projekt DOKLIP dobiega końca, ale praca na poziomie lokalnym musi dalej podążać drogą innowacyjnego rozwoju.

Per Markus Tornberg

Uczestnictwo powiatów w projekcie „Dobry Klimat dla Powiatów” zadeklarowało:

w województwie dolnośląskim

Powiat dzierzoniowski

Powiat jaworski

Powiat legnicki

Legnica - miasto na prawach powiatu

Powiat milicki

Powiat polkowicki

Powiat wałbrzyski

Powiat wrocławski

Powiat zgorzelecki

Powiat złotoryjski

w województwie kujawsko-pomorskim

Powiat brodnicki

Bydgoszcz - miasto na prawach powiatu

Powiat golubsko-dobrzyński

Powiat świecki

Powiat toruński

Powiat wąbrzeski

Powiat włocławski

Powiat żniński

w województwie lubelskim

Powiat bialski (Biała Podlaska)

Powiat biłgorajski

Lublin - miasto na prawach powiatu

Powiat parczewski

Powiat tomaszowski (Tomaszów Lubelski)

Powiat włodawski

w województwie lubuskim

Powiat gorzowski

Powiat krośnieński (Krosno Odrzańskie)

Powiat nowosolski

Powiat słubicki

Powiat żarski

w województwie łódzkim

Powiat bełchatowski

Powiat brzeziński

Powiat poddębicki

Powiat skierniewicki

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Skierniewice - miasto na prawach powiatu

Powiat tomaszowski (Tomaszów Mazowiecki)

Powiat zgierski

w województwie małopolskim

Powiat dąbrowski (Dąbrowa Tarnowska)

Powiat gorlicki

Kraków - miasto na prawach powiatu

Powiat krakowski

Powiat limanowski

Powiat olkuski

Powiat suski (Sucha Beskidzka)

Powiat tarnowski

Powiat tatrzański (Zakopane)

w województwie mazowieckim

Powiat kozienicki

Powiat makowski (Maków Mazowiecki)

Powiat nowodworski (Nowy Dwór Mazowiecki)

Powiat płocki

Płock - miasto na prawach powiatu

Projekt jest realizowany przy udziale środków instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej, oraz dofinansowaniu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Powiat płoński
Powiat przasnyski
Powiat radomski
Radom - miasto na prawach powiatu
Powiat wołomiński
Powiat żuromiński

w województwie opolskim

Powiat kędzierzyńsko-kozielski
Powiat opolski
Powiat strzelecki (Strzelce Opolskie)

w województwie podkarpackim

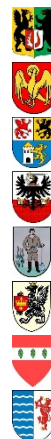
Powiat jarosławski
Powiat jasielski
Powiat niżański (Nisko)
Powiat przemyski
Przemysł - miasto na prawach powiatu
Powiat przeworski
Powiat stalowowolski

w województwie podlaskim

Powiat grajewski
Powiat hajnowski
Powiat łomżyński
Powiat moniecki
Powiat zambrowski

w województwie pomorskim

Powiat kościerski
Powiat kwidzyński
Powiat lęborski
Powiat malborski
Powiat nowodworski (Nowy Dwór Gdański)
Powiat starogardzki (Starogard Gdański)
Powiat sztumski
Powiat tczewski

w województwie śląskim

Powiat będziński
Powiat bielski (Bielsko-Biała)
Powiat gliwicki

Jaworzno - miasto na prawach powiatu
 Powiat kłobucki
 Powiat lubliniecki
 Ruda Śląska - miasto na prawach powiatu
 Powiat rybnicki

w województwie świętokrzyskim

Powiat buski
 Powiat jędrzejowski
 Powiat kielecki
 Powiat pińczowski
 Powiat staszowski

w województwie warmińsko-mazurskim

Powiat augustowski
 Powiat działdowski
 Powiat elbląski
 Powiat ełcki
 Powiat giżycki
 Powiat gołdapski
 Powiat iławski

Powiat mławowski
 Powiat olecki
 Powiat olsztyński
 Powiat ostródzki

w województwie wielkopolskim

Powiat gnieźnieński
 Powiat kolski
 Powiat koniński
 Powiat pilski
 Powiat poznański
 Powiat wągrowiecki
 Powiat wolsztyński

w województwie zachodniopomorskim

Powiat drawski
 Powiat gryfiński
 Powiat koszaliński
 Powiat policki
 Powiat wałecki

**Razem 115
powiatów.**

Działania projektu DOKLIP w oczach beneficjentów

Działanie	Kontakt	Ocena
Ulotka projektu	59,4%	5,21
Debata klimatyczna	45,9%	4,93
Portal chronmyklimat.pl	36,6%	5,27
Raport o przygotowaniach lokalnych do zmian klimatu	31,2%	5,13
Film „Tydzień z dobrym klimatem”	28,4%	5,40
Deklaracja „Dobry klimat dla powiatów”	26,6%	5,68
Samorządowa Konferencja Klimatyczna	20,5%	5,02
Regionalne Konferencje Klimatyczne	16,8%	4,88
Powiatowy Pakiet Klimatyczny	16,3%	5,48
Biuletyn projektu	13,3%	5,41
Założenia Programu Niskowęglowego Rozwoju Powiatu	12,8%	5,23
Raport z obliczeń śladu węglowego	11,4%	5,60

Badanie świadomości zmian klimatu i przeciwdziałania im

Tytułowe badanie zostało przeprowadzone jako podsumowanie projektu „Dobry klimat dla powiatów”. Stanowiło ono II turę zaplanowanych w projekcie badań opinii (I turę przeprowadzono w 2011 roku). Dane zostały zebrane poprzez sieć lokalnych inicjatorów społeczeństwa obywatelskiego (LISO) w wybranych powiatach w całym kraju. Celem badania było określenie poziomu świadomości wybranych reprezentantów powiatu w zakresie potrzeb ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian, a także rozpoznanie skali działań podejmowanych w czasie wykonywania sondażu na rzecz ochrony klimatu przez dany powiat. Podstawowe pytania badawcze były następujące:

- Jak postrzegane są zjawiska zmian klimatu – jaką wiedzę o nich posiadają różne kategorie reprezentantów powiatów?
 - Jak postrzegane są przeciwdziałanie zmianom klimatu i przystosowanie do nich, jaką wiedzę o nich posiadają różne kategorie reprezentantów powiatów?
 - Gdzie lokowana jest odpowiedzialność za działania wobec zmian klimatu?
 - Jakie są – w oczach reprezentantów powiatu – osiągnięcia i plany powiatów wobec zmian klimatu?
 - W czym reprezentanci powiatów upatrują głównych przeszkód w działaniach wobec zmian klimatu i przeciwdziałania im?
- W badaniach uczestniczyli reprezentanci wybranych 110 powiatów. W każdym z nich swoje opinie miało przedstawić 6 osób. Pochodziły one z trzech różnych kategorii respondentów: przedstawiciele władz i administracji miasta, przedstawiciele lokalnych służb, postacie ważne lokalnie. Łącznie przeprowadzono 642 wywiady.

Próby analizowano regionalnie, w podziale na cztery regiony (po cztery województwa w każdym regionie):

Północ: lubuskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodnio-pomorskie;

Południe: dolnośląskie, małopolskie, opolskie, śląskie;

Wschód: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie;

Centrum: kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie, wielkopolskie.

Jak się okazało wiodącymi w świadomości społecznej respondentów skojarzeniami ze zmianami klimatu są: globalne ocieplenie, wzrost temperatury, topnienie lodowców oraz częste huragany. Obraz ten związany jest głównie z atmosferą i jej zjawiskami – zmianami w opadach, wiatrach. Rzadziej dotyczy gleby czy wód, a jeszcze rzadziej zmian flory, fauny czy zmian w funkcjonowaniu człowieka.

Topnienie lodowców jest koronnym symbolem zmian klimatu (wymienia go 88,3% badanych). W porównaniu do badań wcześniejszych upowszechniło się skojarzenie zmian klimatu z globalnym ociepleniem, a także z ogólnym wzrostem temperatury. Pojęcie zmian klimatu jest pojemne i wielowątkowe – różnie się go rozumie i wiąże z szerokim spektrum zjawisk, zarówno z jego przyczynami, jak i skutkami. Pojęcie to nie jest też negatywne (zmiany klimatu nie są traktowane *explicite* jako „problem środowiska”).

Jako wiodące aktualne problemy środowiska naturalnego respondenci wskazują skutki wyniszczającej środowisko działalności człowieka, głównie zanieczyszczenia (powietrza – 33,2%, wód i gleby – 29%) oraz ekspansję populacji ludzkiej. Jednak problemy zanieczyszczeń i ekspansji wskazywane są nieco rzadziej niż w poprzednich badaniach. Może to być związane z poprawą stanu środowiska lokalnego respondentów, która dokonała się od czasu I tury badań.

W zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich na czoło działań ochronnych wysuwa się triada:

- energia odnawialna (29,2% wskazań),
- redukcja emisji gazów cieplarnianych (28,4% wskazań),
- oszczędzanie energii (24,8% wskazań).

Wyobrażenia badanych na temat przeciwdziałania zmianom klimatu ściśle związane są z gospodarowaniem energią i ograniczaniem zanieczyszczeń. Energia odnawialna jest być może najlepiej rozpoznawalnym, spektakularnym symbolem przeciwdziałania zmianom klimatu. Z danych wynika też, że powoli i nieznacznie rośnie znaczenie działania adresowanego głównie do mieszkańców, związanego z samoograniczeniem i oszczędnością (ograniczenie

konsumpcji). Dalej jednak w reakcjach respondentów zdecydowanie przeważa perspektywa społecznościowa. Rzadziej pojawiają się sugestie działań, które mógłby podjąć mieszkaniec. Brak świadomości, że nasze codzienne działania mogą mieć wpływ na przeciwdziałanie zmianom klimatu jest ważnym problemem.

W świadomości społecznej utrudnienia w przeciwdziałaniu zmianom klimatu i adaptacji do nich związane są przede wszystkim z deficytami finansowymi – wskazuje na nie 52,6% osób (brak środków własnych powiatu, brak dotacji dla mieszkańców, brak prywatnych środków mieszkańców na podejmowanie ekologicznych inwestycji).

Bariera ta jest powszechnie zauważana, wielowymiarowo definiowana i zapewne rzeczywista. Jednak może być także stereotypowym przerysowaniem, które tuszuje inne bariery, np. prawo niesprzyjające działaniom dla klimatu (10,7% wskazań) czy też bezradność władz w oddziaływaniu na mieszkańców i uwrażliwianiu ich na sprawy środowiska.

O wspomnianej bezradności świadczy też fakt, że respondenci nader często wiążą trudności w przeciwdziałaniu zmianom klimatu z oporem społecznym mieszkańców (o zbyt niskiej świadomości zagrożeń mówi 31,3% badanych, a o innych priorytetach mieszkańców – 22,0%).

Inną znaczącą przeszkodą jest brak know-how ochrony klimatu (za słaba wiedza fachowa – 17,9% próby). W połączeniu z mocno sygnalizowaną w całym badaniu potrzebą działań edukacyjnych w powiecie oraz stereotypicnością przedstawianych barier, ujawnia się pełny obraz tej przeszkody.

Wyciąg z opracowania Ewy Ryłko

Przygotowanie powiatów do zmian klimatu

Jednym z elementów projektu było sporządzenie dla poszczególnych powiatów analizy uwzględnienia problematyki klimatycznej w dokumentach planowania strategicznego oraz w realizowanych działaniach.

Niestety w tym pierwszym obszarze stwierdzono nie najlepszą sytuację. Niestety wiele strategii, programów i planów powiatowych ma charakter ogólny i nie precyzuje, jakie dokładnie działania mają być przeprowadzone na rzecz ochrony klimatu i w celu adaptacji do jego zmian. Całość budzi obawę co do pożądaných skutków, czyli rzeczywistego wpływu na niskoemisyjny rozwój powiatów. Tylko zaplanowane i spójne oraz konkretne działania są stanie przynieść długofalowe korzyści na rzecz mieszkańców powiatów w postaci np. lepszej jakości powietrza, zrównoważonej turystyki, zróżnicowanych źródeł energii itd.

Wiele opracowań planistycznych posługuje się jedynie hasłami (sloganami), za którymi nie stoją konkretne działania. Ochrona powietrza, przyrody i krajobrazu, racjonalna gospodarka odpadami, racjonalna gospodarka wodna, rozwój turystyki ekologicznej i edukacja ekologiczna – bez wpisania ich w kontekst działań nie miałyby sensu, gdyż nie ma jasności jakie konkretne działania kryją się za danymi hasłami. Potrzebny jest harmonogram postępu prac, wyznaczenie kamieni milowych, przyjęcie wskaźników i sposobów ich monitorowania.

Jak pokazała analiza lokalnie realizowanych jest wiele działań proklimatycznych – w większości wypadków efekt klimatyczny jest jednak jedynie skutkiem ubocznym działań podejmowanych z zupełnie innych powodów.

Przykłady stwierdzonych działań starostw powiatowych i ich jednostek organizacyjnych:

- 1) Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej.
- 2) Edukacja ekologiczna przez szkoły – konkursy, projekty.
- 3) Programy likwidacji azbestu.
- 4) Redukcja emisji gazów cieplarnianych dzięki wymianie pieców
- 5) Budowa kolektorów słonecznych oraz panele fotowoltaiczne – zmniejszenie zużycia energii w całorocznych obiektach użyteczności publicznej.
- 6) Bezpłatne doradztwo energetyczne dla osób prywatnych.
Doradztwo

Przykłady działań gmin i ich jednostek organizacyjnych:

- 1) Poprawa efektywności energetycznej budynków – głównie poprzez termomodernizację
- 2) Rozbudowa kanalizacji.
- 3) Kolektory słoneczne i termomodernizacja np. w ramach „Programu dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji”.
- 4) Kompostownie.
- 5) Biogazownie.
- 6) Akcje związane z sadzeniem drzew.
- 7) Rozbudowa wodociągów.
- 8) Przebudowa i budowa dróg.
- 9) Inwestycje związane z zagospodarowaniem odpadów.
- 10) Edukacja ekologiczna.
- 11) Poprawa stanu wód w jeziorach i rzekach.
- 12) Instalacja systemów energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej oraz domach prywatnych na terenie gmin.
- 13) „Dni Ziemi”, „Sprzątanie Świata”.

Przykłady działań przedsiębiorców i organizacji pozarządowych:

- 1) Termoizolacja budynków czy też korzystanie z instalacji solarnych w celu zmniejszenia kosztów utrzymania.
- 2) Akcje sprzątania połączone z poznawaniem regionu i turystyką aktywną, tj. spływy kajakowe, rajdy konne i rowerowe, oraz zdobywaniem wiedzy dotyczącej przyrody.
- 3) Warsztaty skierowane do uczniów i nauczycieli, w tym również do osób niepełnosprawnych.
- 4) Konkursy plastyczne i dotyczące wiedzy o segregacji odpadów, ekologii i ochronie przyrody oraz wiedzy o regionie dla mieszkańców.
- 5) Organizacja konferencji, forów i sympozjów ekologicznych.
- 6) Organizowanie wyjazdów edukacyjnych dla młodzieży i nauczycieli po regionie, których celem jest poznawanie walorów przyrodniczych i uświadamianie wartości regionu oraz dbałości o stan czystości środowiska (woda, powietrze, gleba).
- 7) Inwestycje w odnawialne źródła energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła, ekologiczne kotły), często przy wsparciu finansowym z zewnątrz
- 8) Segregacja odpadów w gospodarstwach domowych.
- 9) Promocja ekologicznego wykorzystania zasobów – np. naklejki „oszczędzaj wodę”, „oszczędzaj światło”.
- 10) Instalowanie solarów, podłączenie się do sieci ciepłowniczej gazowej, geotermalnej.

Wyciąg z opracowania Per Markusa Tornberga

Projekt DoKliP oraz problematyka zmian klimatów w mediach lokalnych

W ramach projektu we wszystkich powiatach nim objętych prowadzony był sukcesywnie monitoring prasy lokalnej. Ostateczne dane udało się uzyskać z 96 powiatów; w tym czasie

zidentyfikowano 1044 materiały na temat zmian klimatu. Materiały te były następnie analizowane pod kątem słów kluczowych.

Zdecydowanie wiodą prym tematy ściśle związane z przedmiotem projektu DOKLIP – tj. tematyka klimatu i jego zmian (247 materiałów) oraz edukacji w tym zakresie (244 wskazania). Równie często wspomniana jest tematyka odnawialnej energii (243), co pokazuje, iż stanowi ona główne skojarzenie z kwestiami zmian klimatu (także dla pracowników mediów).

Dość wysoką liczbę wskazań uzyskano dla słów kluczowych bezpośrednio związanych z działaniami projektu (debata nt. klimatu – 122 wskazań), nazwą projektu („Dobry klimat dla powiatów” – 116), jego liderem (Instytut na Rzecz Ekorozwoju – 113). Przeciętnie więc w każdym z powiatów, w którym realizowany był projekt ukazał się co najmniej jeden materiał prasowy promujący jego wyniki.

Jeszcze raz cały zespół projektu Dobry Klimat dla Powiatów składa podziękowania wszystkim tym, dzięki którym mogliśmy przeprowadzić ten projekt, czyli przede wszystkim powiatom, które tak licznie w naszym projekcie uczestniczyły.

W ramach projektu DOKLIP ukazało się kilkanaście publikacji, w tym m.in.:

Więcej o projekcie i jego przebiegu można przeczytać na stronie www.chronmyklimat.pl/doklip